

ประโยค ป.ธ. ๓
 ปัญหา บาลีไวยากรณ์
 สอบ วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๗

๑. สรรกับพยัญชนะในบาลีภาษามีเท่าไร ๆ และต่างกันอย่างไร ๆ ใน
 พุทธภาษิตว่า “ปมาโท มจฺจุโน ปทํ” เฉพาะคำที่ขีดเส้นใต้เป็นครุหรือลหุ ๆ
๒. ในอาเทศสระสนธิ จะแปลงสระ เป็น ย หรือ ว ได้ในที่เช่นไร ๆ
 จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบด้วย ๆ จตุสุวาริยสจฺเจสุ
 เป็นสนธิอะไร ๆ ตัดและต่ออย่างไร ๆ
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้
 - ก. ทิวส เป็นนามและลิงค์อะไร ๆ
 - ข. อติมุกทา, เสยฺโย เป็นคุณนามชั้นไหน ๆ
 - ค. เอกุณสตตฺติ และ ปญฺญาสโม แปลว่าอะไร ๆ เป็นสังขยานิคใดไหน ๆ
 - ฌ. กิ สัพพํ จัดเป็นสัพพนามชนิดไหน ๆ เป็นได้กี่ลิงค์ ๆ
 - ง. อิทานิ, อิธ แปลว่าอย่างไร ๆ สำเร็จรูปมาจากอะไร ๆ
๔. ภิกฺขุ ชาตุ และ มจฺจุ ชาตุ เป็นสกัมมชาตุ หรืออกัมมชาตุ ๆ จงแก้คำที่เห็นว่า
 ผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้ ๆ
 - ก. เอกสมึปี วย ปุตุโต วา ธิดา วา อุปฺปชฺเชยฺยํ ๆ
 - ข. อิตรา ทานํ อาวชฺชมานโน นินฺวตฺตนา ตํ ปเทสํ ปาปุณฺนิ ๆ
 - ค. เอวํ ฌมเม เทสิยนฺเต มหาชนสุส ฌมมาภิสสมโย อโหสิ ๆ
๕. ปัจจัยในนามกิตก์ กับกิริยากิตก์ เหมือนกันและต่างกันอย่างไร ๆ
 นามกุกฺกหนฺ (ทิวส), อุกฺกหนฺ ลงปัจจัยอะไร เป็นรูป และสาธนะอะไร
 จงตั้งวิเคราะห์หามาดู ๆ

- ๖. สัมภวานบุพพท กัมมธารยสมาส กับ อวธารณบุพพท กัมมธารยสมาส
ต่างกันอย่างไร ฯ นิมฺมาตาปีติโก (ทารโก) เป็นสมาสอะไรบ้าง จงตั้ง
วิเคราะห์มาตามลำดับ ฯ
- ๗. โคตตัตถริต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ โปถุชฺชนิโก (กามสุขลฺลิกานุโยโค),
กพฺภินิ (เทวี), พาลฺยํ ลงปัจจัยอะไร ในดัตถริตไหน จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓

ปัญหา บาลีไวยากรณ์

๑. ในบาลีภาษา สระมี ๘ ตัว พยัญชนะ มี ๓๓ ตัว ๆ และต่างกันอย่างไร คือ สระออกเสียงได้ตามลำพังตนเอง และทำพยัญชนะให้ออกเสียงได้ ส่วนพยัญชนะต้องอาศัยสระ จึงจะออกเสียงได้ ๆ

ในพุทธภาษิตว่า “ปมาโท มจฺจุโน ปทํ” เฉพาะคำที่ขีดเส้นใต้เป็นครุ หรือลหุ ดังนี้

มจ	เป็น	ครุ
จ	เป็น	ลหุ
โน	เป็น	ครุ
ป	เป็น	ลหุ
ทํ	เป็น	ครุ ๆ

๒. ในอาเทศสระสนธิ จะแปลงสระ เป็น ย หรือ ว ได้ในที่เช่นนี้ คือ ถ้า อี เอ โอ อุ อยู่หน้า มีสระอยู่เบื้องหลัง แปลง อี ตัวหน้าเป็น ย ยกตัวอย่าง ปฏิสนฺชารวุตติ-อสฺส เป็น ปฏิสนฺชารวุตฺยสฺส, แปลง เอ เป็น ย ยกตัวอย่าง เต-อสฺส เป็น ตฺยสฺส, แปลง โอ เป็น ว ยกตัวอย่าง อลฺโข-อสฺส เป็น อลฺขวสฺส, แปลง อุ เป็น ว ยกตัวอย่าง พหุ-อาพาโห เป็น พหฺวพาโห ๆ

จตุสฺวาริยสฺจเจสุ เป็นอาเทศสระสนธิ ตัดเป็น จตุสฺ - อริยสฺจเจสุ สระ อุ อยู่หน้า สระ อ อยู่หลัง แปลง อุ เป็น ว เป็น จตุสฺว ระหว่าง จตุสฺว กับ อริยสฺจเจสุ สระหน้าและสระหลังมีรูปเสมอกัน ลบสระหน้า คือ อ ที่ ว เสียแล้วที่มะสระหลังเป็น อา ต่อเป็น จตุสฺวาริยสฺจเจสุ ๆ

๓. ได้ตอบคำถามดังต่อไปนี้

- ก. ทิวส เป็นนามนาม เป็นได้ ๒ ลิงค์ คือ ปุงลิงค์ และนปุงสกลิงค์ ๆ
 ข. อติมุฑฺกา และ เสยฺโย เป็นคุณนามชั้นวิเสส ๆ
 ค. เอฏฺฐนสฺสทตฺติ แปลว่า ๖๕ เป็นปกติสังขยา ปญฺญาสโม แปลว่า ที่ ๕๐ เป็นปุรมฺสังขยา ๆ

ฌ. กิ ศัพท์ จัดเป็นอนิยมิวิเสสนศัพท์นาม เป็นได้ ๓ ดังค์ ๆ

ง. อิทานิ แปลว่า ในกาลนี้, เดียวนี้ สำเร็จรูปมาจาก อิม ศัพท์ ลง ทานิ ปัจจัย ลบ ม สำเร็จรูปเป็น อิทานิ อิธ แปลว่า ใน-นี้ สำเร็จรูปมาจาก อิม ศัพท์ ลง ธ ปัจจัย ลบ ม สำเร็จรูปเป็น อิธ ๆ

๔. กิฑุ ชาติ และ มุจ ชาติ เป็นได้ทั้งสกัมมชาติและอกัมมชาติ*

ได้แก่คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้

ก. เอกสมิปี วเย ปตุโต วา ฐิตา วา **อุปฺปชฺชเยยฺย** ๆ หรือ

เอกสมิปี วเย ปตุโต จ ฐิตา จ **อุปฺปชฺชเยยฺย** ๆ

ข. อิตรา ทานํ อวชฺชมานา นีวตฺตุนฺตี ตํ ปเทสํ ปาปฺณิ ๆ หรือ

อิตรา ทานํ อวชฺชมานา นีวตฺตุนฺติโย ตํ ปเทสํ ปาปฺณิสฺสุ ๆ หรือ

อิตโร ทานํ อวชฺชมาโน นีวตฺตุนฺโต ตํ ปเทสํ ปาปฺณิ ๆ หรือ

อิตเร ทานํ อวชฺชมานา นีวตฺตุนฺตา ตํ ปเทสํ ปาปฺณิสฺสุ ๆ

ค. เหว ฌมฺเม เทลียมานเณ มหาชนสฺส ฌมฺมาภิสฺสมโย อโหสิ ๆ

๕. ปัจจัยในนามกิตก์ กับกิริยากิตก์ เหมือนกันและแตกต่างกัน ดังนี้ ที่เหมือนกัน คือ แบ่งเป็น ๓ ประเภท ได้แก่ กิตปัจจัย ๑ กิจปัจจัย ๑ กิตกิจปัจจัย ๑ และใช้ประกอบธาตุ ๆ ส่วนที่ต่างกัน คือ ปัจจัยในนามกิตก์ ทำธาตุที่ประกอบนั้นให้เป็นสาธนะนั้นๆ และใช้ในปฐมวิภคติ และจตุตถวิภคติได้บ้าง เช่น กรรม ทายโก กาคู เป็นต้น ส่วนปัจจัยในกิริยากิตก์นั้น ทำธาตุที่ประกอบให้เป็นกิริยา และเป็นเครื่องหมายให้รู้กาลและวาจกได้ เช่น คนฺตฺวา คจฺจนฺ โต นีหริยมาโน กรรมิยํ คนฺตพฺพํ เป็นต้น ๆ

* กิฑุ ชาติ ถ้างลงในหมวด รุฑ ชาติ เป็นสกัมมชาติ เรียกหakarรณ แปลว่า ต่อย หรือทำลาย อุ. สูโท ภาชนํ ภินฺทติ (พ่อครัว ย่อมทำลาย ซึ่งภาชนะ) ถ้างลงในหมวด ทิว ชาติ เป็นอกัมมชาติ ไม่เรียกหakarรณ แปลว่า แดก อุ. ภาชนํ ภิชฺชติ (อ.ภาชนะ ย่อมแตก) มุจ ชาติ ถ้างลงในหมวด รุฑ ชาติ เป็นสกัมมชาติ เรียกหakarรณ แปลว่า ปล่อย หรือวาง อุ. โคปาโล โคณํ มุจฺจติ (อ.นายโคบาล ย่อมปล่อย ซึ่งโค) ถ้างลงในหมวด ทิว ชาติ เป็นอกัมมชาติ ไม่เรียกหakarรณ แปลว่า หลุด หรือ ฟ้น อุ. โคโณ มุจฺจติ (อ.โค ย่อมหลุด) ๆ

นามคัคหโณ (ทิวโส) ลง ยุ ปัจจัย เป็นกัตตุรูป อธิกรณสาธนะ
ตั้งวิเคราะห์ว่า นามิ คคฺหาติ เอตุถาติ นามคัคหโณ (ทิวโส) ฯ

อุคฺคหณั ลง ยุ ปัจจัย เป็นภาวรูป ภาวสาธนะ ตั้งวิเคราะห์ว่า อุคฺคหณั
อุคฺคหณั ฯ

๖. สัมภวานบุพพบท กัมมชารยสมาส กับ อวชารณบุพพบท กัมมชารยสมาส
ต่างกันดังนี้ สัมภวานบุพพบท กัมมชารยสมาส มีบทหน้าอันท่าน
ประกอบด้วย อิติ ศัพท์ บทหลังเป็นประธาน ตัวอย่างเช่น ขตุติโย อหิ
อิติ มาโน ขตุติยมาโน มานะว่า (เราเป็น) กษัตริย์ สตุโต อิติ สลฺลว
สตุตสลฺลว ความสำคัญว่าสัตว์ ส่วนอวชารณบุพพบท กัมมชารยสมาส
มีบทหน้าอันท่านประกอบด้วย เอว ศัพท์ (เพื่อจะห้ามเนื้อความ อันอื่นเสีย)
บทหลังเป็นประธาน ตัวอย่างเช่น ปฺลฺลว เอว ปฺโชโต ปฺลฺลวาปฺโชโต
(ประทีป) อันโพลงทั่ว คือปัญญา, พุทฺโธ เอว รตนํ พุทฺธรตนํ รัตนะคือ
พระพุทธเจ้า ฯ

นิมฺมาตาปิตฺโก (ทารโก) เป็นฉัญฐิตูลยาธิกรณพหุพพิหิสมาส หรือ
ปัญญาตูลยาธิกรณพหุพพิหิสมาส มีอสมหารทวันทวสมาสเป็นภายใน
ตั้งวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

อ.ทวัน.วิ. มาตา จ ปิตา จ มาตาปิตโร

จ.ตุล.วิ. นิกฺขนฺตา มาตาปิตโร ยสฺส โส นิมฺมาตาปิตฺโก (ทารโก) หรือ

ปฺลฺ.ตุล.วิ. นิกฺขนฺตา มาตาปิตโร ยสฺมา โส นิมฺมาตาปิตฺโก (ทารโก) ฯ

๗. โคตตตฺทริต มีปัจจัย ๘ ตัว ฯ คือ ณ ฉายน ฉาน ฉะยฺย ฉิ ฉิก ฉว ฉเณร ฯ

โปถุชฺชนิโก (กามสุขลฺลิกานุโยโค) ลง ฉิก ปัจจัย ในตรตยาติตฺทริต
ตั้งวิเคราะห์ว่า ปฺถุชฺชนสฺส สนฺตโก โปถุชฺชนิโก (กามสุขลฺลิกานุโยโค) ฯ

คพฺภินิ (เทวี) ลง อี ปัจจัย ในคทฺสสฺตถิตฺทริต ตั้งวิเคราะห์ว่า คพฺภ
อสุสา อตุถิตฺ คพฺภินิ (เทวี) ฯ

พาลุยฺ ลง ฉยฺย ปัจจัย ในภาวตฺทริต ตั้งวิเคราะห์ว่า พาลุสฺส ภาโว พาลุยฺ ฯ